

واحد بین الملل

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی تربیتی

مقایسه تأثیر الگوهای ارتباطی خانواده بر پیشرفت تحصیلی بواسطه سبک های تفکر در
بین دانشجویان دختر و پسر در رشته های علوم انسانی و ریاضی - فیزیک دانشگاه شیراز

توسط

افروز پاد

استاد راهنما

دکتر مرتضی لطیفیان

بهمن ماه ۱۳۹۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

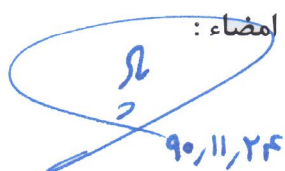
بنام خدا

اظہارنامہ

اینجانب افروز پاد (۸۷۴۹۸۴) دانشجوی رشته روانشناسی تربیتی اظہار می‌کنم که این پایان‌نامه حاصل پژوهش خودم بوده و در جاهایی که از منابع دیگران استفاده کرده‌ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل آن را نوشته‌ام. همچنین اظہار می‌کنم که تحقیق و موضوع پایان‌نامه‌ام تکراری نیست و تعهد می‌نمایم که بدون مجوز دانشگاه، دستاوردهای آن را منتشر ننموده و یا در اختیار غیر قرار ندهم. کلیه حقوق این اثر مطابق با آیین‌نامه مالکیت فکری و معنوی متعلق به دانشگاه شیراز است.

نام و نام خانوادگی : افروز پاد

تاریخ و امضاء :

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized 'A' and 'F' combined, is written over the text. Below the signature, the date '۹۰/۱۱/۲۴' is written in blue ink.

تقدیم به روان پاک پدر بزرگم،
به مادر بزرگ مهربانم
و به مادر و پدر عزیزم.

سپاسگزاری

به نام خداوند جان و خرد

حمد و سپاس آفریدگار دانا و مقتدر جهان را سزاست که به انسان قدرت تعلم و تفکر ارزانی داشت تا به نور علم و آگاهی ناشناخته های تاریخ را روشنایی بخشد و بر اساس حکمت تعلیم وتر بیت فرد و جامعه را به سوی کمال سوق دهد.

واجب آمد چون که بردم نام او شرح کردن رمزی از انعام او
در ابتدا لازم است که از زحمات بی پایان مادر و پدر عزیزم که با عشق و محبت خویش پیوسته مرا پشتیبان و همراهی دلسوز بوده اند و با گرمی وجودشان به من انگیزه، انرژی و توان بخشیدند بسیار تشکر کنم.

چون قلم در وصف این حالت رسید هم قلم بشکست و هم کاغذ درید
رهروی راه علم و دانش را رهنمایی باید تا چگونه رفتن را به وی بیاموزد. بدین سبب لازم است تا در اینجا از تعلیمات و راهنمایی های گرانبه اساتید محترم کمال تشکر و سپاسگذاری را به عمل آورم.

سزاوار است که بخصوص از استاد دانشمند و گرانبه جناب آقای دکتر لطیفیان که برای من در راه علم و زندگی الگویی شایسته بوده اند و شیوه تفکر علمی را به من آموختند کمال تشکر را به عمل آورم.

همچنین از استاد گرامی جناب آقای دکتر جوکار که مرا از بدو ورود بدین راه تشویق و علاقه مند کرده اند و از سرکار خانم دکتر یوسفی که برای من به عنوان الگوی یک بانوی فرزانه مطرح بوده اند سپاسگزاری می کنم.

از جناب آقای دکتر برهان حقیقی به خاطر زحمات بی دریغ ایشان در جهت رشد علمی اینجانب کمال تشکر را دارم و نیز در ارتقاء سطح علمی اینجانب سرکار خانم دکتر بشاش تلاش و کوششی بسیار مبذول داشته اند، از همیاری و همفکری ایشان بسیار متشکرم.

همینطور از رهنمایی های ارزشمند سرکار خانم دکتر فولادچنگ قدردانی می کنم.
از استادان مشاور سرکارخانم دکتر شیخ الاسلامی و جناب آقای دکتر حسین چاری که در پیچ و خم این راه با من به شور نشسته اند سپاسگزارم.

چیز دیگر ماند لکن گفتنش با تو روح القدس گوید نی منش

چکیده

مقایسه تأثیر الگوهای ارتباطی خانواده بر پیشرفت تحصیلی بواسطه سبک های تفکر در بین دانشجویان دختر و پسر در رشته های علوم انسانی و ریاضی - فیزیک دانشگاه شیراز

به کوشش

افروز پاد

هدف از پژوهش حاضر بررسی واسطه ای سبک های تفکر در رابطه ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده ، شامل جهت گیری گفت و شنود و همنوایی با پیشرفت تحصیلی بود . نمونه پژوهش که به روش خوشه ای تصادفی انتخاب گردیدند شامل ۴۸۰ دانشجوی، دختر(۲۴۷ نفر) و پسر (۲۳۳ نفر) از دانشگاه شیراز بودند. برای اندازه گیری متغیرهای پژوهش از ابزار تجدید نظر شده "ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده" (فیتز پاتریک و ریچی، ۱۹۹۷؛ به نقل از کوئرتر و فیتز پاتریک، ۲۰۰۲)، پرسشنامه سبک های تفکر (استرنبرگ و واگنر، ۱۹۹۲) و معدل کل پیش دانشگاهی استفاده شد. پایایی و روایی ابزارها با استفاده از ضریب پایایی آلفای کرونباخ، همسانی درونی و تحلیل عوامل تعیین گردید. نتایج حاکی از پایایی و روایی قابل قبول آزمون ها بود. مدل فرضی با استفاده از رگرسیون چندگانه به صورت سلسله مراتبی و با به کار گیری مراحل پیشنهادی بارون و کنی(۱۹۸۶)، مورد تحلیل قرار گرفت. یافته ها حاکی از آن بود که در کل نمونه مورد مطالعه، الگوی ارتباطی همنوایی هم به صورت مستقیم و هم با واسطه سبک تفکر بیرونی پیش بینی کننده منفی و معنا دار پیشرفت تحصیلی است. در گروه دانشجویان دختر نیز الگوی ارتباطی همنوایی پیش بینی کننده منفی و معنا دار پیشرفت تحصیلی می باشد؛ همچنین سبک های تفکر متفاوتی توسط ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده در کل نمونه و در گروه دانشجویان دختر پیش بینی شدند. در گروه دانشجویان پسر هیچ یک از ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده پیش بینی کننده پیشرفت تحصیلی نبودند. مضامین و پیشنهادات تحقیقات آتی مورد بحث قرار گرفته است.

واژه های کلیدی: الگوهای ارتباطی خانواده ، جهت گیری گفت و شنود، جهت گیری همنوایی، سبک های تفکر ، پیشرفت تحصیلی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: مقدمه

- ۱-۱- کلیات..... ۲
- ۲-۱- بیان مسأله..... ۵
- ۳-۱- اهداف تحقیق..... ۶
- ۴-۱- ضرورت و اهمیت تحقیق..... ۷
- ۵-۱- سؤالات تحقیق..... ۹

فصل دوم

- ۲- مبانی نظری و تحقیقات پیشین..... ۱۱
- ۱-۱- مبانی نظری الگوهای ارتباطی خانواده و سبک های تفکر..... ۱۱
- ۱-۱-۱- الگوهای ارتباطی خانواده..... ۱۱
- ۱-۱-۱-۱- مفهوم الگوهای ارتباطی خانواده..... ۱۴
- ۱-۱-۱-۲- ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده..... ۱۴
- ۱-۲-۱-۱-۱- مفهوم جهت گیری گفت و شنود..... ۱۴
- ۱-۲-۱-۱-۲- مفهوم جهت گیری همنوایی..... ۱۵
- ۱-۲-۱-۱-۳- جهت گیری گفت و شنود، جهت گیری همنوایی و عملکرد خانواده..... ۱۶
- ۱-۲-۱-۱-۴- رابطه منفی ابعاد جهت گیری گفت و شنود و جهت گیری همنوایی..... ۱۷
- ۲-۱-۲- سبک های تفکر..... ۱۸
- ۱-۲-۱-۲- بعضی ویژگیهای عمومی سبک های تفکر..... ۱۹
- ۲-۲-۱-۲- ابعاد تئوری خود- حکومتی ذهن و سبک های تفکر..... ۲۰
- ۱-۲-۲-۱-۲- بُعد کارکردها و سبک های تفکر آن..... ۲۲
- ۲-۲-۲-۱-۲- بُعد فرم ها و سبک های تفکر آن..... ۲۳
- ۳-۲-۲-۱-۲- بُعد سطوح و سبک های تفکر آن..... ۲۵
- ۴-۲-۲-۱-۲- بُعد قلمروها و سبک های تفکر آن..... ۲۶
- ۵-۲-۲-۱-۲- بُعد گرایش ها و سبک های تفکر آن..... ۲۶
- ۲-۲- پیشینه تحقیقات..... ۲۷

- ۳۱-۲-۲-۱- رابطه الگوهای ارتباطی خانواده و پیشرفت تحصیلی.....
- ۳۱-۲-۲-۲- رابطه الگوهای ارتباطی خانواده و سبک های تفکر.....
- ۳۴-۲-۲-۳- رابطه سبک های تفکر و پیشرفت تحصیلی.....
- ۲-۲-۴- رابطه الگوهای ارتباطی خانواده، سبک های تفکر و پیشرفت تحصیلی با توجه به عامل جنسیت و رشته تحصیلی.....
- ۳۷-۲-۲-۵- بررسی نقش واسطه ای سبک های تفکر.....
- ۴۱-۳-۲-۳- فرضیه های تحقیق.....
- ۴۲-۳-۲-۱- تعریف عملکردی متغیرها.....

فصل سوم

- ۴۴-۳- روش پژوهش.....
- ۴۴-۳-۱- جامعه و شرکت کنندگان در پژوهش.....
- ۴۴-۳-۱-۱- جامعه آماری.....
- ۴۴-۳-۱-۲- نمونه پژوهش.....
- ۴۵-۳-۲- ابزارهای پژوهش.....
- ۴۵-۳-۲-۱- پرسشنامه تجدیدنظر شده الگوهای ارتباطی خانواده.....
- ۴۸-۳-۲-۲- پرسشنامه سبک های تفکر.....
- ۵۰-۳-۳- نحوه اجرای آزمون.....
- ۵۱-۳-۴- روش آماری.....

فصل چهارم

- ۵۳-۴- یافته ها.....
- ۵۳-۴-۱- یافته های توصیفی متغیرهای پژوهش.....
- ۵۶-۴-۲- ماتریس همبستگی متغیرهای مورد مطالعه.....
- ۶۳-۴-۳- یافته های مربوط به فرضیات پژوهش.....
- ۴-۳-۱- بررسی نقش واسطه ای سبک های تفکر میان الگوهای ارتباطی خانواده و پیشرفت تحصیلی در بین دانشجویان در کل نمونه مورد مطالعه.....
- ۴-۳-۱-۱- بررسی پیش بینی پیشرفت تحصیلی توسط ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده در بین دانشجویان در کل نمونه مورد مطالعه.....
- ۴-۳-۱-۲- بررسی پیش بینی سبک های تفکر توسط ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده در بین دانشجویان در کل نمونه مورد مطالعه.....

- ۴-۳-۱-۳- بررسی پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی توسط سبک‌های تفکر با کنترل ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده در بین دانشجویان در کل نمونه مورد مطالعه ۶۶
- ۴-۳-۲- بررسی نقش واسطه‌ای سبک‌های تفکر میان الگوهای ارتباطی خانواده و پیشرفت تحصیلی در گروه دانشجویان دختر ۶۷
- ۴-۳-۲-۱- بررسی پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی توسط ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده در گروه دانشجویان دختر ۶۷
- ۴-۳-۲-۲- بررسی پیش‌بینی سبک‌های تفکر توسط ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده در گروه دانشجویان دختر ۶۸
- ۴-۳-۲-۳- بررسی پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی توسط سبک‌های تفکر با کنترل ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده در گروه دانشجویان دختر ۷۰
- ۴-۳-۳- بررسی نقش واسطه‌ای سبک‌های تفکر میان الگوهای ارتباطی خانواده و پیشرفت تحصیلی در گروه دانشجویان رشته ریاضی- فیزیک ۷۱
- ۴-۳-۳-۱- بررسی پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی توسط ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده در گروه دانشجویان رشته ریاضی- فیزیک ۷۲

فصل پنجم

- ۵- بحث و نتیجه‌گیری ۹۴
- ۵-۱- تأثیر الگوهای ارتباطی خانواده بر پیشرفت تحصیلی به واسطه سبک‌های تفکر در کل نمونه مورد مطالعه ۹۴
- ۵-۱-۱- بررسی تأثیر الگوهای ارتباطی خانواده بر پیشرفت تحصیلی در کل نمونه مورد مطالعه ۹۴
- ۵-۱-۲- بررسی تأثیر الگوهای ارتباطی خانواده بر سبک‌های تفکر در کل نمونه مورد مطالعه ۹۶
- ۵-۱-۳- بررسی نقش واسطه‌ای سبک‌های تفکر میان الگوهای ارتباطی خانواده و پیشرفت تحصیلی در کل نمونه مورد مطالعه ۹۸
- ۵-۲- تأثیر الگوهای ارتباطی خانواده بر پیشرفت تحصیلی به واسطه سبک‌های تفکر در گروه دانشجویان دختر ۹۹
- ۵-۲-۱- تأثیر الگوهای ارتباطی خانواده بر پیشرفت تحصیلی در گروه دانشجویان دختر ۱۰۰
- ۵-۲-۲- تأثیر الگوهای ارتباطی خانواده بر سبک‌های تفکر در گروه دانشجویان دختر ۱۰۰
- ۵-۲-۳- بررسی نقش واسطه‌ای سبک‌های تفکر میان الگوهای ارتباطی خانواده

- و پیشرفت تحصیلی در گروه دانشجویان دختر.....۱۰۱
- ۳-۵- تأثیر الگوهای ارتباطی خانواده بر پیشرفت تحصیلی به واسطه سبک های
تفکر در گروه دانشجویان رشته ریاضی- فیزیک۱۰۲
- ۱-۳-۵- تأثیر الگوهای ارتباطی خانواده بر پیشرفت تحصیلی در گروه دانشجویان
رشته ریاضی- فیزیک.....۱۰۲
- ۴-۵- کاربردهای نظری و عملی۱۰۲
- ۵-۵- محدودیت ها.....۱۰۳
- ۶-۵- پیشنهادات.....۱۰۳
- منابع.....۱۰۴
- پیوست

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۴۴	جدول ۱-۳- پراکندگی نمونه به تفکیک جنسیت و رشته تحصیلی
۴۷	جدول ۲-۳- تحلیل عاملی مقیاس الگوهای ارتباطی خانواده و ارزش ویژه عوامل
۵۰	جدول ۳-۳- ضریب همبستگی سؤال های هر عامل و نمره کل همان عامل برای پرسشنامه سبک های تفکر (N=۴۸۰)
۵۴	جدول ۱-۴- اطلاعات توصیفی و مقایسه ای دختران و پسران در گروه نمونه (N=۴۸۰)
۵۵	جدول ۲-۴- اطلاعات توصیفی و مقایسه ای دانشکده ها در گروه نمونه (N=۴۸۰)
۵۸	جدول ۱-۳-۴- ماتریس همبستگی متغیرها در کل نمونه مورد مطالعه
۵۹	جدول ۲-۳-۴- ماتریس همبستگی متغیرها در گروه دانشجویان دختر
۶۰	جدول ۳-۳-۴- ماتریس همبستگی متغیرها در گروه دانشجویان پسر
۶۱	جدول ۴-۳-۴- ماتریس همبستگی متغیرها در گروه دانشجویان رشته علوم انسانی
۶۲	جدول ۵-۳-۴- ماتریس همبستگی متغیرها در گروه دانشجویان رشته ریاضی - فیزیک
۶۴	جدول ۴-۴- رگرسیون پیشرفت تحصیلی بر متغیر های ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده در کل نمونه مورد مطالعه
۶۴	جدول ۵-۴- ضرایب β در رگرسیون سبک های تفکر بر متغیرهای ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده در کل نمونه مورد مطالعه
۶۶	جدول ۶-۴- رگرسیون پیشرفت تحصیلی روی سبک های تفکر با کنترل جهت گیری گفت و شنود و همنوایی در کل نمونه مورد مطالعه
۶۸	جدول ۷-۴- رگرسیون پیشرفت تحصیلی بر متغیرهای ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده در گروه دانشجویان دختر
۶۸	جدول ۸-۴- ضرایب β در رگرسیون سبک های تفکر بر متغیرهای ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده در گروه دانشجویان دختر
۷۰	جدول ۹-۴- رگرسیون پیشرفت تحصیلی روی سبک ها با کنترل جهت گیری گفت و شنود و همنوایی در گروه دانشجویان دختر
۷۲	جدول ۱۰-۴- رگرسیون پیشرفت تحصیلی بر متغیر های ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده در گروه دانشجویان رشته ریاضی - فیزیک

فهرست اشکال

صفحه	عنوان
۴۲	شکل (۱-۲): روابط مورد بررسی در پژوهش حاضر.....
	شکل ۱-۴ شکل مربوط به تأثیر الگوهای ارتباطی خانواده بر سبک های تفکر در کل
۶۵	نمونه مورد مطالعه.....
	شکل ۲-۴ شکل نهایی مدل تأثیر الگوهای ارتباطی خانواده بر پیشرفت تحصیلی
۶۷	با واسطه‌گری سبک‌های تفکر در کل نمونه مورد مطالعه.....
	شکل ۳-۴ شکل مربوط به تأثیر الگوهای ارتباطی خانواده بر سبک های تفکر
۶۹	در گروه دانشجویان دختر.....
	شکل ۴-۴ شکل نهایی مدل تأثیر الگوهای ارتباطی بر پیشرفت تحصیلی با واسطه‌گری
۷۱	سبک‌ها در گروه دانشجویان دختر.....

فصل اول

مقدمه

ارتباطات خانوادگی و نقشی که این مؤلفه در نحوه تفکر و عملکرد فرزندان دارد، غیرقابل انکار است. پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر الگوهای ارتباطی خانواده بر پیشرفت تحصیلی به واسطه سبکهای تفکر شکل گرفته است. این فصل به چهار بخش کلیات، بیان مسأله و اهداف تحقیق، ضرورت و اهمیت تحقیق و سؤالات تحقیق تقسیم شده است. در بخش کلیات متغیر سبک تفکر، الگوهای ارتباطی خانواده و نقش هر کدام در پیشرفت تحصیلی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱-۱- کلیات

در روانشناسی تربیتی، همیشه علاقه بسیاری نسبت به تحلیل تفاوت‌های فردی در زمینه تفکر و شناخت وجود داشته است. این علاقه در کارهای کرونباخ و اسنو^۱ (۱۹۷۷) و گگنه^۲ (۱۹۸۷) مورد تأکید قرار گرفته است. امروزه تحقیقات مهمی در سطوح تئوری و کاربردی در زمینه تفکر و شناخت انجام گرفته است (استرنبرگ و گریگورنکو^۳، ۲۰۰۴؛ استرنبرگ، ۲۰۰۵؛ استنلی جان^۴، ۲۰۱۱).

تفاوت‌های فردی در عملکردهای شناختی نکته مهمی در تسهیل یادگیری دانش‌آموزان می‌باشد (گوستافسون و اوندبیم^۵، ۱۹۹۵).

برخی تحقیقات در زمینه تحلیل تفاوت‌های مربوط به تفکر و یادگیری طرح‌ریزی شده‌اند. (استرنبرگ و زانگ، ۲۰۰۵؛ زانگ^۶، ۲۰۰۷).

روانشناسی شناختی تأکید می‌کند علاقه همراه با پردازش اطلاعات، همچنین داشتن اهداف برای ساخت دانش و تفکر، همین‌طور استفاده از استراتژی‌ها جهت یادگیری و پیشرفت تحصیلی ضروری می‌باشد (شول^۷، ۱۹۸۶).

یادگیری می‌تواند به عنوان محصول تفکر در نظر گرفته شود، بدین معنی که یادگیری می‌تواند متأثر از تفکرات ما باشد (گارسیا و هوگز، ۲۰۰۰). یادگیری وابسته به تفکر است و تفاوت‌های فردی در یادگیری مداخله دارد. افراد در زمان تفکر مانند زمان یادگیری، از سبک‌های

^۱ - Cronbach & Snow

^۲ - Gagne

^۳ - Slominki, Sternberg & Grigorenko

^۴ -Stanley john

^۵ -Gustafson & Undbeim

^۶ -Zhang

^۷ -Shuell

خاصی استفاده می‌کنند. به هر حال بر طبق تحقیقات در حیطه روانشناسی تربیتی، واژه سبک تفکر^۱ (استرنبرگ، ۱۹۹۷؛ گریگورنکو و استرنبرگ، ۱۹۹۷) که زیر مجموعه‌ای از سبک‌های شناختی است مورد استفاده قرار گرفته و در پیشرفت تحصیلی افراد مؤثر دانسته شده است (زانگ، ۲۰۰۴؛ استرنبرگ و زانگ، ۲۰۰۵، استنلی جان، ۲۰۱۱).

عوامل متعددی به عنوان تعیین کننده‌های سبک‌های تفکر در نظر گرفته شده‌اند. این عوامل به سه گروه تقسیم‌بندی می‌شوند (پارامو و تیناجرو^۲، ۱۹۹۸): بیولوژیکی، روانی و فرهنگی-اجتماعی. در گروه اول، سبک تفکر با فاکتورهای ژنتیکی (کروموزوم X)، هورمون‌ها (نسبت بالای آندروژن به استروژن)، تفاوت در سرعت رشد، تفاوت در سلول‌های تخم، تمایز نیمه‌های مغز، فعالیت خواب و بیداری، یا با تفاوت‌های فیزیولوژیکی-روانی مانند افزایش یا کاهش در برانگیختگی سیستم عصبی خود مختار (واپنر و دمیک^۳، ۱۹۹۱) مشخص می‌شود. در مورد فاکتورهای روانی، کارهایی در زمینه‌های مختلف برای در نظر گرفتن نقش سازه سبک تفکر انجام گرفته است. مطالعات اولیه شامل روابط بین سبک و استعداد می‌باشد. دوم، تلاش در جهت روشن‌سازی ارتباط بین سبک تفکر و رشد شناختی. سوم، استراتژی‌های مورد استفاده در موضوعاتی با سبک‌های شناختی مختلف در پردازش اطلاعات آزمایش می‌شوند (برای مثال، دیویس و کوکرام، ۱۹۹۰؛ فورنز و آمار، ۱۹۹۰). عوامل فرهنگی-اجتماعی با تأکید مشخص بر زمینه‌های خانوادگی، فرهنگی، بین فردی و تحصیلی تحلیل شده‌اند.

خانواده به عنوان یک بافت اجتماعی یکی از مهمترین و سریعترین عوامل مؤثر بر تفکر افراد می‌باشد. زمانیکه فرزندان در تنوعی از بافتهای خانوادگی رشد می‌کنند، این بافت به عنوان مهمترین عامل برای رشد فیزیکی و روانی آنها مطرح می‌شود.

خانواده همواره به عنوان مهمترین سیستم انسانی مورد توجه قرار داشته و تحقیقات حاکی از آن بوده است که خانواده بر تفکر و رفتارهای فرد در هیچ حیطه‌ای به اندازه حیطه رفتارهای ارتباطی^۴ تأثیر ندارد (لی-نینگ هانگ^۵، ۱۹۹۹؛ کوئرر و فیتز پاتریک، ۲۰۰۲a). الگوهای ارتباطات خانوادگی متمایز از یکدیگر هستند. شناخت این الگوها به شناخت بعضی از جنبه‌های عملکرد خانواده کمک می‌کند. در واقع شناخت انواع مختلف الگوها و سبک‌های ارتباطات خانوادگی علاوه بر توصیف به پیش بینی و توضیح عملکرد خانواده و توصیه‌ها و تجویزهای مربوط به آن هم کمک می‌کند.

¹ -Thinking Style

² -Paramo, Tinajero

³ -Wapner & Demick

⁴ -Relationships

⁵ -Li- Ning Huang

محققان سعی کرده‌اند تا الگوهای ارتباطات خانوادگی را شناخته و طبقه‌بندی کنند [فیتزپاتریک و ریچی، ۱۹۹۴؛ مک‌لئود و چفی، ۱۹۷۲، (به نقل از کوئونر و فیتز پاتریک، a ۲۰۰۲)، ریچی و فیتز پاتریک، ۱۹۹۰ (به نقل از فیتز پاتریک، ۲۰۰۴)].

فیتزپاتریک و ریچی (۱۹۹۴) و ریچی و فیتزپاتریک (۱۹۹۰) (به نقل از فیتز پاتریک، ۲۰۰۴) با بررسی نظریه‌ای که در ابتدا توسط مک‌لئود و چفی (۱۹۷۲)، به نقل از کوئونر و فیتزپاتریک، ۲۰۰۲a) انجام شده بود، دو بعد زیربنایی جهت‌گیری گفت و شنود و جهت‌گیری هم‌نوایی^۱ را در الگوهای ارتباطات خانوادگی شناسایی کردند. جهت‌گیری گفت و شنود^۲ را «میزانی که خانواده‌ها شرایطی را فراهم می‌آورند که در آن همه اعضای خانواده تشویق به شرکت آزادانه و راحت در تعامل، بحث و تبادل نظر درباره طیف وسیعی از موضوعات شوند» تعریف کرده‌اند (کوئونر و فیتز پاتریک، ۱۹۹۷) و جهت‌گیری هم‌نوایی را عبارت از «میزانی که خانواده‌ها شرایط همسان بودن نگرشها، ارزش‌ها و عقاید را مورد تأکید قرار می‌دهند» (کوئونر و فیتزپاتریک، ۱۹۹۷) دانسته‌اند.

از آنجا که ارتباطات خانواده در شکل‌گیری تفکر فرزندان نقش تعیین‌کننده‌ای دارد و همانگونه که ذکر شد سبک‌های تفکر نیز تعیین‌کننده‌های مهمی در پیشرفت تحصیلی هستند، پژوهش حاضر به دنبال بررسی نقش الگوهای ارتباطی خانواده بر پیشرفت تحصیلی و نقش واسطه‌ای سبک‌های تفکر میان الگوهای ارتباطی خانواده و پیشرفت تحصیلی می‌باشد.

همچنین به دلیل تفاوت در روابط والدین با فرزندان به دنبال انتظارات نقش جنسی (کوگان و بلاک، ۱۹۹۱) و در نتیجه ایجاد سبک‌های تفکر متفاوت در ایشان؛ همینطور انتخاب‌های شخصی متفاوت (هانگ، ۱۹۹۹) و استفاده از سبک‌های تفکر متفاوت در موضوعات درسی مختلف (زانگ، ۲۰۰۴، ۲۰۰۷)، لزوم انجام این پژوهش در دو جنس و دو رشته متفاوت تحصیلی مطرح می‌گردد.

¹ -Conformity Orientations

² -Conversation Orientation

۱-۲- بیان مسأله

پایه و بنیاد روانشناسی تربیتی مدرن سطح توانایی تفکری دانش‌آموز است که یکی از پیش‌بینی‌کننده‌ها در موفقیت مدرسه^۱ می‌باشد. تحقیقات معتبری وجود دارد که نشان از تواناییهای تفکری محصل در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دارد (مثال، کارول^۲، ۱۹۹۳؛ هورن^۳، ۱۹۹۴؛ استرنبرگ، ۱۹۸۸).

توانایی‌ها در کل برای پیش‌بینی عملکرد تحصیلی چندان روشن نیست. در تحقیق از متغیرهای دیگر که به پیشرفت تحصیلی کمک می‌کنند، توجه محققان به سبک‌های شناختی معطوف شده است. ایده سبک تفکر به عادت و حالت واقعی شخصی فرد در حل مسأله، درک کردن و بخاطر آوردن برمی‌گردد. تئوریهای مختلفی در تلاش برای فهم سبک‌های تفکر مطرح شده‌اند (زانگ و استرنبرگ، ۲۰۰۵؛ گریگورنکو و استرنبرگ، ۱۹۹۵؛ رای‌دینگ و چما^۴، ۱۹۹۱؛ استرنبرگ، ۱۹۸۸).

محیط‌های اجتماعی و خانواده بر ویژگی‌های فردی بسیار مؤثرند. صفات^۵ و استعدادها، تمایل اشخاص را به رفتاری ویژه، نشان می‌دهند و آنها پایه‌های شخصیت هستند (سانتراک^۶، ۱۹۹۱). برطبق تئوری یادگیری اجتماعی، تجربیات محیطی افراد بر روی تشکیل صفات و استعدادها تأثیر گذارند (سانتراک، ۱۹۹۱؛ ذبیحی، ۲۰۱۱). خانه یکی از مهمترین محیط‌های اجتماعی است که هر کس در آن تجربیاتی داشته است. متخصصان به این نتیجه رسیده‌اند که محرک‌های خانواده نقش مهمی بر روی فرزندان که در آن رشد می‌کنند، دارند و بعضی مشکلات شخصی افراد در دوره بزرگسالی می‌تواند به نوع خانواده‌ای که آنها از آن رشد کردند، اسناد داده شود (کانلین^۷، ۲۰۰۴). ارتباط والد - فرزند بعنوان یکی از پرنفوذترین نیروهایی است که می‌تواند بر روی رشد صفت و شخصیت فرد تأثیرگذار باشد. در خانواده‌ها الگوهای مختلفی از ارتباط والد - فرزند وجود دارد و این تفاوتها تأثیرات گوناگونی بر پیشرفت تحصیلی فرزندان دارد (سانتراک، ۱۹۹۱).

بر طبق نتایج بدست آمده، پیش‌بینی می‌شود حتی با کنترل عوامل سن، جنس، سطح کلاسی و توانایی هنوز الگوهای ارتباطی خانواده و سبک تفکر فرزندان در نمرات درسی ایشان کمک مؤثری هستند. بعلاوه روابط والدین با فرزندان در ارتباط با جنسیت ایشان متفاوت می‌باشد، که این تفاوتها شاید به دلیل انتظارات نقش جنسی باشد (پارامو و تیناجرو، ۱۹۹۸)؛

¹-School Success

²-Corroll

³- Horn

⁴-Riding & Cheema

⁵-Traits

⁶-Santrock

⁷-Conlin

حال به دلیل وجود سبک های تفکرمتفاوت در فرزندان، رفتارها و زندگی اجتماعی افراد، همینطور انتخابهای شخصی به صورت متنوعی شکل می‌گیرند (هانگ، ۱۹۹۹). از طرفی دانش‌آموزان در موضوعات درسی مختلف از سبکهای تفکر مختلفی استفاده می‌کنند (زانگ، ۲۰۰۷)، بنابراین می‌توان استنباط کرد که در رشته‌های مختلف تحصیلی سبک های متفاوتی مورد استفاده افراد قرار خواهد گرفت. از آنجا که سبک‌های تفکر فرزندان در رابطه با نوع ارتباط خانواده است و همین تفکر نیز تعیین کننده پیشرفت تحصیلی آنان می‌باشد، به نظر می‌رسد سبک تفکر به عنوان میانجی در بین دو متغیر خانواده و پیشرفت تحصیلی قرار گیرد. با توجه به ادبیات تحقیق، پژوهش حاضر به «بررسی قدرت پیش‌بینی کنندگی الگوهای ارتباطی خانواده به واسطه سبک‌های تفکر در پیشرفت تحصیلی دانشجویان دختر و پسر و دو رشته علوم انسانی و ریاضی فیزیک دانشگاه شیراز» با هدف بررسی نقش واسطه‌ای سبک‌های تفکر می‌باشد.

۱-۳- اهداف تحقیق

یکی از مدل‌هایی که در سال‌های اخیر توجه محققان ایرانی را به خود جلب کرده است و به موضوع بهبود راههای ارتباطی در درون خانواده می‌پردازد، الگوهای ارتباطی خانواده است. مدلی که به بررسی نحوه تعاملات و اثر این تعاملات (یعنی جهت‌گیری گفت و شنود، جهت‌گیری همنوایی) بر مسائل و پیامدهای مختلف توجه دارد. بررسی اثر تعاملات و جو حاکم بر خانواده در پیشرفت تحصیلی امری مهم می‌باشد (اولریچ و کرپنر، ۱۹۹۷؛ هانگ، ۱۹۹۹؛ آنگر و همکاران، ۲۰۰۲؛ بین و همکاران، ۲۰۰۳). به عبارت دیگر با توجه به نقشی که برای خانواده در شکل‌گیری پیشرفت تحصیلی برشمرده شد، بررسی این که فضا و جو حاکم بر خانواده و کیفیت تعاملات چه اثری بر روی پیشرفت تحصیلی دارد، امری ضروری است. در این میان تحقیقات اندکی در ایران به نقش الگوهای ارتباطی خانواده و اثر آن بر سبک‌های تفکر پرداخته است. همچنین در نظر گرفتن طرحواره‌های ارتباطی خانواده بدون در نظر گرفتن سبک‌های تفکر، تاثیرات واقعی انواع اشکال ارتباطی خانواده را روشن نمی‌سازد. در این میان به دلیل اهمیتی که سبک‌های تفکر در پیشرفت تحصیلی دارد (گریگورنکو و استرنبرگ، ۱۹۹۷؛ زانگ، ۲۰۰۱، ۲۰۰۷؛ استنلی جان، ۲۰۱۱)، بررسی آن به عنوان متغیر واسطه‌ای میان الگوهای ارتباطی خانواده و پیشرفت تحصیلی ضروری است و در نتیجه بررسی نقش واسطه‌ای سبک‌های تفکر نقش انواع الگوهای ارتباطی خانواده را در پیشرفت تحصیلی از طریق سبک‌های تفکر مشخص می‌کند.

به بیانی دیگر می‌توان گفت برای آنکه فرزندان با عملکرد موفقیت آمیز و با پیشرفت تحصیلی قوی در مدرسه تربیت شوند، باید به محیط خانواده و نحوه ارتباط والدین با فرزند توجه نمود و به دلیل این که نحوه اثرگذاری تعاملات تحت تاثیر متغیر واسطه‌ای سبک‌های تفکر قرار دارد، بر همین اساس این رساله به دنبال کشف این موضوع است که اولاً رابطه الگوهای ارتباطی خانواده (بعد گفت و شنود و بعد همنوایی) با سبک تفکر در فرزندان چگونه است؟ به بیان دیگر چگونه نحوه ارتباط و تعامل افراد در خانواده منجر به ایجاد سبک‌های تفکر در فرزندان می‌شود. ثانیاً با توجه به اینکه سبک‌های تفکر میان الگوهای ارتباطی خانواده و پیامدهای تحصیلی نقش واسطه‌ای را ایفا می‌کند، به دنبال بررسی نقش واسطه‌ای متغیر سبک‌های تفکر میان ابعاد الگوهای ارتباطی و پیشرفت تحصیلی است.

۱-۴- ضرورت و اهمیت تحقیق

کودکان به شیوه‌های مختلفی یاد می‌گیرند و زمانی بیشترین بهره را خواهند برد که روشهای آموزش با تفاوت‌های یادگیری تطبیق داده شوند. برای مثال، بعضی کودکان با روش سخنرانی بهتر یاد می‌گیرند، در حالیکه دیگران با روش تکالیف ساختار یافته^۱ آموزش می‌گیرند. در اینجا مفهوم سبک‌های تفکر و اهمیت آنها توضیح داده می‌شود. سبک‌های تفکر به معلمان کمک می‌کند آموزش را برای به حداکثر رساندن نتایج یادگیری ارائه کنند (استرنبرگ و گریگورنکو، ۲۰۰۴). پژوهش‌ها حاکی از آن است که رویکردهای یادگیری^۲ و پیشرفت تحصیلی به سبک‌های تفکر وابسته‌اند (زانگ، b، ۲۰۰۰) و سبک‌های تفکر در تمامی سطوح تحصیلی در نحوه یادگیری افراد مؤثرند (کیلیزر^۳ و استرنبرگ، ۲۰۰۱).

سبک‌های تفکر راههای ترجیحی تفکر درباره مطالب است. سبک‌های تفکر، مانند بیشتر سبک‌های شناختی، بر روی یادگیری موثر بوده، ولی بطور مستقیم سبک‌های یادگیری نیست. سبک‌های تفکر به دلایل مختلف در تحصیل مؤثرند. اول آنکه از نظر آماری، ثابت شده است که آزمونهای قدیمی استعداد برای بعضی و نه همه واریانس در عملکرد مدرسه، اندازه‌گیری می‌شود (استرنبرگ، ۲۰۰۰). تلاشها برای اصلاح آزمونهای توانایی نتایج خوبی داشته است (استرنبرگ، ۲۰۰۴). اما هنوز مقدار زیادی واریانس که توضیح داده نشده است، وجود دارد. اگر تواناییهای فرد در پیش‌بینی عملکرد تحصیلی سهم کوچکی دارند چه سازه‌های دیگری را می‌توان یافت که نقش تعیین‌کنندگی بیشتری داشته باشند. محققین بر این باورند که

¹ -Structured Assignments

² -Learning Approaches

³ -Cilliers